

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ՂԵԿԱՎԱՐ

0

0010 ք. Երևան, Կառավարական տուն 1

№ 02/05.1/31573-2019

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ՂԵԿԱՎԱՐ-ԳԼԽԱՎՈՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ
ՊԱՐՈՆ ՏԻԳՐԱՆ ԳԱԼՍՏՅԱՆԻՆ

Հարգելի պարոն Գալստյան

Համաձայն «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի 66-րդ և 77-րդ հոդվածների՝ Ձեզ ենք ներկայացնում՝

1) «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծի (Պ-175-05.06.2019-ՊԻ-011/0) վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության առաջարկությունները:

2) Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի 2019 թվականի հուլիսի 2-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ներկայացուցիչ (հարակից զեկուցող) նշանակելու մասին» N 862 - Ա որոշումը:

Հարգանքով՝

ԷԴՈՒԱՐԴ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ

Կատարող՝ Պ. Քացախյան

Հեռ. 010515686

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱ-
ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ (Պ-175-05.06.2019-ՊԻ-011/0)
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱ-
ՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

«Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծով (այսուհետ՝ Նախագիծ) առաջարկվում է, հիմք ընդունելով միջազգային իրավունքի նորմերը, խմբագրել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 329-րդ հոդվածի 3-րդ մասը՝ հստակեցնելով, որ քրեական պատասխանատվությունից կազատվեն այն ապաստան հայցողները և փախստականները, ովքեր մուտք են գործել Հայաստանի Հանրապետություն առանց սահմանված փաստաթղթերի կամ առանց պատշաճ թույլտվության:

Նախագծի վերաբերյալ ունենք հետևյալ նկատառումները՝

1) Նախագծով առաջարկվող կարգավորման մեջ հստակեցված չէ ապաստան հայցելու նախնական նպատակի առկայությունը՝ որպես խրախուսական նորմի կիրառման պարտադիր հատկանիշ, մինչդեռ ՀՀ գլխավոր դատախազության կողմից տրամադրված տեղեկատվության համաձայն՝ օտարերկրացիների կողմից ՀՀ պահպանվող պետական սահմանն ապօրինի հատելու դեպքերի գերակշիռ մեծամասնության պարագայում նշված անձինք սահմանապահ զորքերի ծառայողների կողմից չհայտնաբերվելու նպատակով շրջանցում են պետական սահմանի անցման կետերը՝ չնախատեսված վայրերում հատելով սահմանը, իսկ սահմանապահ զորքերի կամ ՀՀ ոստիկանության ծառայողների կողմից հայտնաբերվելուց հետո ապաստանի խնդրանք կամ դիմում չեն ներկայացնում, ավելին՝ նման խնդրանք կամ դիմում չեն ներկայացնում նաև քրեական գործի հարուցման փուլում, ինչպես նաև նախնական քննության սկզբնական շրջանում: Արդյունքում, ապօրինի սահմանահատների կողմից հետագայում դիմում ներկայացվելու հանգամանքը, հաշվի առնելով նաև «Փախստականների կարգավիճակի մասին» 1951 թվականի կոնվենցիայով նախատեսված կարգավորումները, վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից գնահատվում է որպես քրեական պատասխանատվությունից խուսափե-

լուն ուղղված միջոց, ինչի նկատմամբ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 329-րդ հոդվածի 3-րդ մասում նախատեսված բացառությունը կիրառելի չէ:

Հետևաբար, կարծում ենք, անհրաժեշտ է առաջարկվող կարգավորման մեջ հստակեցնել ապաստան հայցելու նախնական նպատակի առկայությունը՝ որպես խրախուսական նորմի կիրառման պարտադիր հատկանիշ.

2) Նախագծով ներկայացված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 329-րդ հոդվածի փոփոխված 3-րդ մասը պարունակում է «ապաստան հայցող» հասկացությունը, որը ներառված չէ նույն իրավահարաբերությունները կարգավորող՝ վերոնշյալ կոնվենցիայի 31-րդ հոդվածի 1-ին կետում: Իսկ միջազգային և ներպետական, ազգային օրենսդրության մեջ հակասությունների առկայության պարագայում, գործում է ավելի բարձր իրավաբանական ուժ ունեցող միջազգային պայմանագիրը:

Այս առումով գտնում ենք, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի ներկայիս խմբագրությամբ գործող 329-րդ հոդվածի 3-րդ մասը, որտեղ տվյալ անձանց շրջանակը ներկայացված է առավել ընդլայնված, այն է՝ ՀՀ Սահմանադրությամբ և ՀՀ օրենսդրությամբ վերապահված ապաստանի իրավունքից օգտվելու համար առանց սահմանված փաստաթղթերի կամ առանց պատշաճ թույլտվության մուտք գործող օտարերկրյա քաղաքացի կամ քաղաքացիություն չունեցող անձ, լիովին համահունչ է «Փախստականների կարգավիճակի մասին» 1951 թվականի կոնվենցիայի 31-րդ հոդվածի 1-ին կետին, հետևապես, այն փոփոխելու անհրաժեշտությունը բացակայում է:

Մինչույն ժամանակ, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ Նախագծով առաջարկվող փոփոխությունը կրկնում է «Փախստականների և ապաստանի մասին» ՀՀ օրենքի 28-րդ հոդվածի 1-ին մասը, առաջարկում ենք վերոնշյալ օրենքի 28-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված դրույթը համապատասխանեցնել «Փախստականների կարգավիճակի մասին» 1951 թվականի կոնվենցիայի 31-րդ հոդվածի 1-ին կետին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

2 հուլիսի 2019 թվականի N 862 - Ա

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ (ՀԱՐԱԿԻՑ ԶԵԿՈՒՑՈՐ) ՆՇԱՆԱԿԵԼՈՒ
Մ Ա Ս Ի Ն

Հիմք ընդունելով «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքի 66-րդ հոդվածի 2-րդ մասը՝

Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարի տեղակալ Աննա Վարդապետյանին նշանակել Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագիծը (Պ-175-05.06.2019-ՊԻ-011/0) քննարկելիս Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ներկայացուցիչ (հարակից գեկուցող):

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏ

Ն. ՓԱՇԻՆՅԱՆ

2019 թ. հուլիսի 2
Երևան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ՄԱՍԻՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի (ընդունված 2003 թվականի ապրիլի 18-ին, համարը՝ ՀՕ-528-Ն) 329-րդ 3-րդ մասը շարադրել հետեյալ խմբագրությամբ.

«Սույն հոդվածի գործողությունը չի տարածվում այն ապաստան հայցողների եւ փախստականների վրա, ովքեր մուտք են գործել Հայաստանի Հանրապետություն առանց սահմանված փաստաթղթերի կամ առանց պատշաճ թույլտվության»:

Հոդված 2. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

Հիմնավորում

Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություն կատարելու մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծի ընդունման վերաբերյալ

Մինչեւ 2014 թվականը ՀՀ քրեական օրենսգրքը սահմանն ապօրինի հատելու հանցանքի համար պարունակում էր քրեական հետապնդումից ազատում նախատեսող առանձին դրույթ «քաղաքական ապաստանի» համար դիմող անձանց համար՝ Հայաստանի Հանրապետության այն ժամանակ գործող Սահմանադրությամբ վերապահված՝ նախագահի բացառիկ իրավունքի ներքո: «Փախստականների եւ ապաստանի մասին» 2008 թվականի օրենքի շրջանակներում փախստականի կարգավիճակի համար դիմող կամ փախստականի կարգավիճակ ստացած անձինք հստակ կերպով ազատված չէին պատասխանատվությունից եւ անօրինական կերպով մուտք գործելու դեպքում ենթակա էին քրեական հետապնդման եւ կալանքի վտանգին: 2014 թվականին կատարված օրենսդրական փոփոխության համաձայն՝ հանվեց «քաղաքական» բառը եւ ընդլայնվեց պատասխանատվությունից ազատում նախատեսող դրույթի կիրառությունը՝ տարածվելով Հայաստանում ապաստան հայցող անձանց վրա: Այդպիսով, ներպետական օրենսդրությունն առավել սերտորեն համաձայնեցվեց միջազգային չափորոշիչներին՝ Հայաստանի Հանրապետության միգրացիայի պետական կարգավորման քաղաքականության հայեցակարգի իրականացման 2012-2016 թվականների գործողությունների ծրագրի 7.4.2 կետով նախատեսված պահանջին համապատասխան:¹ ՀՀ իշխանությունների եւ մասնավորապես դատական համակարգի կողմից 329-րդ հոդվածի 3-րդ մասին տրված մեկնաբանությունները ոչ միշտ են համապատասխանում միջազգային չափորոշիչներին: Որոշ դեպքերում 329-րդ հոդվածի 3-րդ մասը մեկնաբանվել է այն իմաստով, որ պատժամիջոցների չկիրառումը տարածվում է միայն որպես փախստական ճանաչված անձանց վրա (բացառելով ապաստան հայցողներին) եւ այն անձանց, որոնք Հայաստանի Հանրապետություն են ժամանել՝ նախապես Հայաստանում ապաստան հայցելու մտադրությամբ: Այս կերպ մեկնաբանության արդյունքում ապաստան հայցողները ենթարկվել են երակարատե եւ (կամ) կամայական կալանավորման (2014-2016 թվականներին համապատասխան դիտարկումներ է իրականացրել ՄԱԿ ՓԳՀ-ն):

Նախագծով նախատեսվող փոփոխությունը հնարավորություն է ընձեռում շտկել պաշտպանության հետ կապված այսպիսի բացթողումները եւ ներպետական օրենսդրությունը համապատասխանեցնել միջազգային ստանդարտներին՝ այդպիսով կատարելով «Փախստականների կարգավիճակի մասին» 1951 թվականի կոնվենցիայի շրջանակներում Հայաստանի ստանձնած պարտավորությունները:

Վավերացնելով «Փախստականների կարգավիճակի մասին» 1951 թվականի կոնվենցիան եւ միանալով «Փախստականների կարգավիճակի մասին» 1967 թվականի Արձանագրությանը՝ Հայաստանը ստանձնել է նշված երկու փաստաթղթերով սահմանված պարտավորությունները: Հարկ է նաեւ նշել, որ ՀՀ Սահմանդրության 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության վավերացրած միջազգային պայմանագրերի եւ օրենքների նորմերի միջեւ հակասության դեպքում կիրառվում են միջազգային պայմանագրերի նորմերը: Պարզապես ձեւական համապատասխանությունն ինքնին չի կարող բավարար լինել. Խնդիրն այն է՝ արդյոք ազգային օրենսդրության եւ պրակտիկայի, այդ թվում՝ վարչական հայոցողություն իրականացնելու միջոցով պետությունը կարողացել է պահպանել միջազգային չափորոշիչի պատշաճ արդյունավետությունը եւ ապահովել միջազգային պայմանագրի համապատասխան դրույթների արդյունավետ իրականացումը: Վերոնշյալ միջազգային իրավական ակտերին միացած պետությունները հանձն են առել պահպանել փախստականների հետ վարվելու որոշակի չափորոշիչներ եւ նրանց համար երաշխավորելու որոշակի իրավունքներ, այդ թվում՝ պատժամիջոցներ չկիրառելը ապօրինի մուտք գործելու կամ ներկայության դեպքում («Փախստականների կարգավիճակի մասին» 1951 թվականի կոնվենցիայի 31-րդ հոդված): 31-րդ հոդվածի համաձայն 1-ին կետի համաձայն՝ «պատժամիջոցներ չեն կիրառվում այն փախստականների ապօրինի մուտքի կամ ներկայության կապակցությամբ, ովքեր ուղղակիորեն գալով այն տարածքից, որտեղ նրանց կյանքը կամ ազատությունը վտանգվում էր հոդված 1-ի մասով, մուտք են գործում իրենց տարածք կամ գտնվում են այնտեղ առանց թույլտվության, պայմանով, որ նրանք անձամբ, առանց ձգձգման, ներկայանան իշխանություններին եւ մատնանշեն իրենց ապօրինի մուտքի կամ գտնվելու հիմնավոր պատճառը»: Սույն կարգավորումը արտացոլված է «Փախստականների եւ ապաստանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 28-րդ հոդվածի 1-ին մասում, համաձայն որի՝ «ապաստան հայցողները եւ փախստականները Հայաստանի Հանրապետությունապօրինի մուտք գործելու կամ գտնվելու համար չեն ենթարկվում քրեական պատասխանատվության»:

ՄԱԿ ՓԳՀ-ի դիտարկմամբ, ՀՀ Կառավարությունը որոշ դեպքերում հրաժարվել է ապաստան հայցողների նկատմամբ կիրառել 31-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված պաշտպանությունը՝ նշելով, որ նրանք կարող են օգտվել քրեական օրենսգրքի 329-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված պաշտպանությունից միայն որպես փախստականներ ճանաչված լինելու դեպքում:

«Ապաստան հայցող» եզրույթը կիրառվում է այն անձանց նկատմամբ, ում՝ միջազգային պատասխանություն ստանալու հայցի վերաբերյալ դեռեւս որեւէ որոշում չի կայացվել: հայաստանում այդպիսի դեպքերը կարող են ներառել այն հարցերը, որոնք քննվում են ընդունելիության կամ նախնական ուսումնասիրության ընթացակարգով, ինչպես նաեւ այն հարցերը, որոնք քննվում են «Փախստականների եւ ապաստանի մասին» ՀՀ օրենքին համապատասխան: 1951 թվականի «Փախստականների կարգավիճակի մասին» կոնվենցիայի իմաստով անձը փախստական է համարվում, եթե նա համապատասխանում է սահմանման մեջ նշված չափորոշիչներին: Սա, սովորաբար տեղի է ունենում մինչեւ նրա՝ փախստականի կարգավիճակի պաշտոնական որոշումը: Հետեւաբար, վերոնշյալ կոնվենցիայի 31-րդ հոդվածի 1-ին կետին իմաստ հաղորդելու համար այն պետք է կիրառվի ոչ միայն որպես փախստական ճանաչված անձանց, այլ նաեւ ապաստան հայցողների նկատմամբ:

Խնդրահարույց է նաեւ անձի՝ սահմանը անօրինական կերպով հատելու ժամանակ ապաստան հայցելու ցանկության կամ իրական մտադրության հետ կապված հարցը: 329-րդ հոդվածի 3-րդ մասի ներկային ձեւակերպմամբ նախատեսվում է քրեական պատասխանատվությունից ազատում այն ժամանակ, երբ տվյալ անձը ժամանել է Հայաստան «ապաստանի իրավունքից օգտվելու համար»: Այս արտահայտության գործնական մեկնաբանման համաձայն՝ Հայաստանում ապաստան հայցելու նախնական մտադրության առկայությունը համարվում է որպէս անօրինական կերպով մուտք գործելու համար պատժամիջոցների չենթարկվելու դրույթից օգտվելու անհրաժեշտ պայման: Այդուհանդերձ, «Փախստականների կարգավիճակի մասին» կոնվենցիայի 31-րդ հոդվածի 1-ին կետում որպէս պատժամիջոցների չենթարկվելու իրավունքից օգտվելու պայման ներառված չէ որեւէ դրույթ ապաստան հայցելու նախնական մտադրության մասին:

Հետեւապէս, սույն Նախագիծը միտված է համապատասխանեցնելու գործող օրենսդրության քննարկված նորմերը վավերացված միջազգային չափանիշներին եւ այդ չափանիշներին համապատասխան ապահովելու անձանց իրավական պաշտպանության իրավունքը որոշակի հանգամանքներում:

¹ Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության 2011 թվականի նոյեմբերի 10-ի թիվ 1593-Ն որոշում